

ep.253

Mar 9 ,2022

สักกปัญหาสูตร

รูปชั้นัธ

เหมือนฟองน้ำ ไม้งาม ย่อมสลายตัว มีช่องพรุน
เป็นที่อยู่ของสัตว์ทั้งหลาย

เวทนาชั้นัธ

เหมือนตม่น้ำ มีเพียงครู่เดียว เกิดขึ้นสลายตัว
เพราะหยदनน้ำนั้นๆ

สัญญาชั้นัธ

เกิดขึ้นเพียงแวบเดียวก็หายไปเหมือนพยับแดด
ยิบยับเหมือนลูกคลื่น

สังขารชั้นัธ

เหมือนต้นกล้วย เป็นที่รวมของกลาป สีภายนอกต่างจาก
ภายใน ลอกดูแล้วไม่มีสาระ

วิญญาณชั้นัธ

เป็นดุจนกมายากล ย่อมล่อลวงให้ยึดถือ
อะไรต่างๆนานาอีกมากมาย

เมื่อสัตว์ทั้งหลาย เข้าใจความจริงของสิ่งเหล่านี้ไม่ถึง ก็เข้าไป
ยึดถือ

ประวัติชณะ การนับความเป็นไปชื่ออดีตกาล กำหนดโดยเวทนา ๓

เวทนาเป็น จิติสุข คือสุขเพราะตั้งอยู่
เวทนาเป็น วิปริณามทุกข์ เป็นทุกข์เพราะเปลี่ยนแปลง
ความหมายคือ ความมีอยู่แห่งสุขเวทนาเป็นสุข ความไม่มีอยู่แห่งสุข
เวทนาเป็นทุกข์

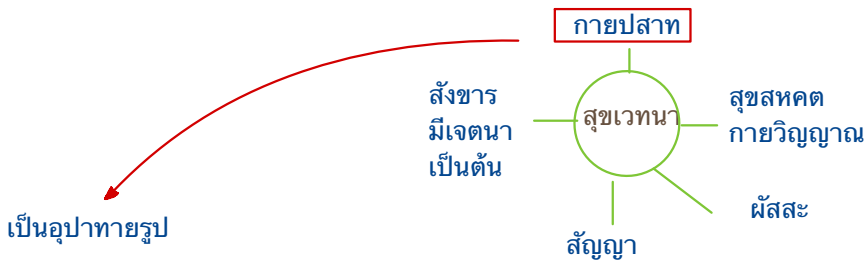
เวทนาเป็น จิติทุกข์ เป็นทุกข์เพราะตั้งอยู่
เวทนาเป็น วิปริณามสุข เป็นสุขเพราะเปลี่ยนแปลง
ความมีอยู่แห่งทุกข์เวทนาเป็นทุกข์ ความไม่มีอยู่แห่งทุกข์เวทนา
เป็นสุข

การนับความเป็นไปแห่งทุกข์มสุขเวทนา คือการนับการไม่นับ
ได้แก่การรู้การไม่รู้
ความเป็นไปแห่งทุกข์มสุขเวทนาเป็นเครื่องกำหนดความเป็นสุข
และเป็นทุกข์

หมายความว่า เวลาที่ไม่ใช่สุข ไม่ใช่ทุกข์นั้นแล เป็นญาณสุข
สุขเพราะรู้
เมื่อมีปัญญาเข้าไปเห็นความจริงว่าในขณะนี้ สภาวะอุเบกขา
เวทนา ไม่ใช่เป็นสุขเวทนาและไม่ใช่เป็นทุกข์เวทนา
(ยามไม่รู้เป็นทุกข์ ยามรู้เป็นสุข)

การกำหนดเวทนาโดยความเป็นใหญ่คืออินทรีย์

๑. สุขินทรีย์ ความสุขทางกายที่เกิดขึ้น สุขสหคตกายวิญญาณจิต
เมื่อความสุขเวทนาเกิดขึ้นทางกาย ให้มนสิการใส่ใจต่อไปว่า
แม้ ผัสสะก็อยู่ในนั้น แม้จิตก็อยู่ในนั้น แม้สัญญา กลุ่มสังขาร
ธรรมทั้งหลายก็อยู่ในนั้น

เป็นอุปาทายรูป

ตั้งอยู่บนมหาภูตรูป คือ ปฐวีธาตุ
อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ

ปฐวีโผฏฐัพพะ

รับกระทบที่เป็นสุขสัมผัส

เตโชโผฏฐัพพะ

ความร้อนความเย็นได้รับความ
เหมาะสม

วาโยโผฏฐัพพะ

พยุลงผลึกได้รับความเหมาะสม

❁ บางท่านไปยึดมั่นในเวทนาบ้าง ยึดมั่น
สัญญาบ้าง ยึดมั่นกายปสาทบ้าง
เรียกว่า ลักกายทิฏฐิ

❁ เมื่อเวทนาปรากฏชัด กำหนดเวทนา
เมื่อผัสสะปรากฏชัด กำหนดผัสสะ
เมื่อจิตปรากฏชัด กำหนดจิต
แต่ไม่ใช่แค่นั้น ต้องไปรู้ทุกตัว
พึงรู้สัญญาในนั้น พึงรู้สังขารในนั้นเป็นต้นด้วย
พึงรู้ส่วนประกอบของอุปาทานชั้นธัมมทั้งหมด

๒. ทุกชินทรีย์ ทุกขสหคตกายวิญญาณจิต
๓. โสมนัสสินทรีย์ โสมนัสเวทนา โลภะก็มี มหากุศลก็มี ฌานจิตก็มี
๔. โทมนัสสินทรีย์ โทมนัสเวทนา โทสะเจตสิก
๕. อุเบกชินทรีย์ อุเบกขาเวทนา โลภะก็มี มหากุศลก็มี ฌานจิตก็มี

เวทนา ๓

อารมณ์ ๖

สุขเวทนา
ทุกขเวทนา
อุเบกขาเวทนา

X

รูปารมณ์
สัททารมณ์
คันธารมณ์
รสารมณ์
โผฏฐัพพารมณ์

เวทนา ๑๕

เวทนา ๓

อารมณ์ ๖

เรือน ๒

สุขเวทนา
ทุกขเวทนา
อุเบกขาเวทนา

X

รูปารมณ์
สัททารมณ์
คันธารมณ์
รสารมณ์
โผฏฐัพพารมณ์

X

กุศล
อกุศล

เวทนา ๓๖

เวทนา ๓

อารมณ์ ๖

เรือน ๒

กาล ๓

สุขเวทนา
ทุกขเวทนา
อุเบกขาเวทนา

X

รูปารมณ์
สัททารมณ์
คันธารมณ์
รสารมณ์
โผฏฐัพพารมณ์

X

กุศล
อกุศล

X

อดีต
ปัจจุบัน
อนาคต

เวทนา ๑๐๘

ลักษณะปัญหาสูตร

ครั้งหนึ่งเมื่อท้าวสักกะใกล้หมดอายุขัย ได้ชวนชวายเป็นเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อสอบถามปัญหา

“..มนุษย์เทวดา นาค ครุฑคนธรรพ์ มีอะไรเป็นเครื่องผูกพันใจไว้ ชนเหล่านี้เป็นอันมากจึงยังเป็นผู้มีเวร มีศัตรู มีความพยายบาท..”

พระพุทธเจ้าตรัสทรงตรัสว่า อิสสา(ริษยา) และมัจฉริยะ (ความตระหนี่) เป็นเครื่องผูกพันใจไว้

✿ มัจฉริยะ 5 อย่าง

1. อาวาสมัจฉริยะ หวงที่อยู่อาศัย
2. กุลมัจฉริยะ หวงตระกูล
3. ลาภมัจฉริยะ หวงผลประโยชน์
4. วัฒนมัจฉริยะ หวงผิวพรรณ ไม่พอใจที่คนอื่นงามกว่าตน หรือคุณความดีมากกว่าตน
5. ธัมมมัจฉริยะ หวงวิชาความรู้

มัจฉริยะ และ ริษยา เกิดร่วมกับ โทมนัสเวทนา และเกิดพร้อมกับ โทสะจิต

บางครั้งริษยา และมัจฉริยะปรากฏชัดแปลว่าสังขารชั้นธรรมาภิมุข

มีโทสะความขัดเคือง ไม่พอใจ ปฏิฆะ เกิดขึ้นด้วย

รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเมื่อผู้อื่นได้ดีประสบความสำเร็จ เป็นโทมนัสเวทนา

ความจำที่เป็น พยายบาทสัญญาที่เกิดร่วม วิหิงสาสัญญาที่เกิดร่วม

พยายบาทวิตก วิหิงสาวิตก เป็นชุดตามมา

ดังนั้น เมื่อรู้จักอิสสาและมัจฉริยะแล้ว จึงต้องรอบรู้เวทนาชั้นธรรมาภิมุข

สังขารชั้นอื่น ๆ และวิญญานชั้น ซึ่ง เป็นประธาน

เวลาเกิดขึ้นมาแล้ว ทำททวัตถุให้สิ้นสะเทือน เดินเร็ว เกร้อน

ทำรูปชั้นประจุไฟไหม้ป่า

อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นปัจจัยของอิสสาและมัจฉริยะ

อารมณ์อันเป็นที่รัก และอารมณ์ไม่เป็นที่รัก เป็นเหตุเป็นสมุทัย เป็นแดนเกิด

 ความชอบใจและไม่ชอบใจ เป็นเหตุของอิสสา มัจฉริยะ

อิฏฐารมณ์ : เมื่อเจออารมณ์ที่ชอบใจ อารมณ์นั้นเป็นปัจจัยแก่การหวง

อนิฏฐารมณ์ : อารมณ์ที่ไม่ชอบใจเป็นปัจจัยแก่การผลักออก

อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นปัจจัยของอารมณ์อันเป็นที่รักและไม่เป็นที่รัก

ฉันทะ คือ ตัณหา ความพอใจ โดยไม่รู้จักเพียงพอ

 ฉันทะ เป็นต้นเหตุของความชอบใจและไม่ชอบใจ

1. ปรีเยสนฉันทะ ความไม่อึดในการแสวงหา
2. ปฎิลาภฉันทะ ความไม่อึดในการได้มา
3. ปรีโภคฉันทะ ความไม่อึดในการใช้สอย
4. สันนิธิฉันทะ ความไม่อึดในการกักตุน
5. วิสัชชนฉันทะ ความไม่อึดในการจ่ายทรัพย์ ให้ของหลอกล่อผู้อื่น

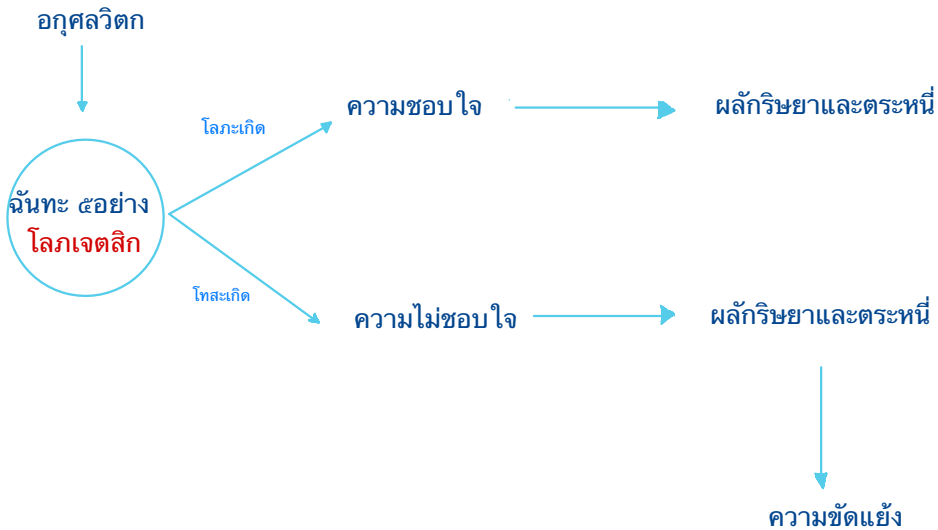
ฉันทะ หรือ ตัณหา เกิดร่วมกับ โสมนัสเวทนา หรืออุเบกขาเวทนา

อิสสา มัจฉริยะ เกิดร่วมกับ โทสะ เป็น โทมนัสเวทนา ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกัน แต่ผลักกันไปผลักกันมา

 วิตก เป็นเหตุ เป็นแดนเกิดของอกุศลฉันทะ

อกุศลวิตก การตรึกการไตร่ตรอง

1. กามวิตก ตรึกในกาม เกิดร่วมกับ โสมนัสเวทนา หรืออุเบกขาเวทนา
2. พยาบาทวิตก ตรึกในทางพยาบาท เกิดร่วมกับ โทมนัสเวทนา
3. วิหิงสาวิตก ตรึกในทางเบียดเบียน เกิดร่วมกับ โทมนัสเวทนา

อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นปัจจัยของอกุศลวิตัก

ดูก่อนจอมเทพความตริกมีส่วนแห่งสัญญาอันประกอบด้วยปัญจธรรม

✿ ปัญจสัญญา ที่เกิดร่วมกับตัณหา มานะและทิฐิ เป็นเหตุเป็นแดนเกิดของอกุศลวิตัก คือความทรงจำเบื้องลึกที่ฝังในชั้นธสันดาน
 ปัญจธรรม ธรรมที่ทำให้เนิ่นช้า เป็นกิเลสตัวบั่น ปรุงแต่งซ่อนเสริม ผันพิศดาร

ตัณหา อยากรได้
 มานะ อยากรใหญ่
 ทิฐิ ใจแคบ

พุทธบริษัทควรปฏิบัติอย่างไรจึงสมควรที่จะให้ถึงความดับแห่งสัญญาอันประกอบด้วยปัญจธรรม

ตัณหา ออยากได้ ——— สมานิ ตับตัณหา
มานะ ออยากใหญ่ ——— คีล ตับมานะ
ทิฏฐิ ใจแคบ ——— ปัญญา ตับทิฏฐิ

ปัญจธรรม ธรรมอันเป็นเครื่องเน้นซ้ำ เพราะประกอบด้วยตัณหา มานะ ทิฏฐิ ซึ่งเป็นตัวทำให้หมุ่สัตว์เน้นซ้ำ ออกจากสังสารวัฏไม่ได้
ตัณหา มานะ ทิฏฐิ เป็นสมุทยสังขาร

เวทนาแบ่งเป็น เวทนาที่ควรเสพ และเวทนาที่ไม่ควรเสพ

เวทนา เป็นทุกขสังขาร ควรรอบรู้ ควรกำหนดรู้ ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนให้รู้จักเวทนา

โสมนัสเวทนา ที่ไม่ควรเสพ คือ โสมนัสเวทนาที่เป็นไปกับกุศล เสพแล้วทำให้อกุศลธรรม คือราคะ โทสะ โมหะ เจริญขึ้น เป็นโสมนัสเวทนาที่ไม่ควรเสพ

โสมนัสเวทนาที่ควรเสพ คือ โสมนัสเวทนาที่เป็นไปกับกุศล เสพแล้วทำให้ คีล สมานิ ปัญญาเจริญขึ้น

โทมนัสเวทนา และ อุเบกขาเวทนามีเหมือนกัน

ให้รอบรู้เวทนา แล้วปิดกั้นอกุศลไม่ให้เกิด

และไม่ใช้เวทนาอย่างเดียว ให้รอบรู้สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ รูปขันธ์ด้วย

พุทธบริษัทควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะชื่อว่าปฏิบัติแล้วเพื่อความสำรวมในปาฏิโมกข์

บุคคลพึงทราบกายสมาจารอันใด เมื่อเสพแล้วอกุศลธรรมอันลามกเจริญขึ้น อกุศลธรรมเสื่อม กายสมาจารนั้นไม่ควรเสพ

บุคคลพึงทราบกายสมาจารอันใด เมื่อเสพแล้วอกุศลธรรมเจริญขึ้น อกุศลธรรมอันลามกเสื่อม กายสมาจารนั้นควรเสพ

กายกรรมที่ถูกผลักออกมา หากอกุศล ราคะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นตัวผลักเจริญขึ้น ไม่ควรเสพ

ในที่นี้พระพุทธเจ้ากล่าวถึงกายสมาจาร วชิสมาจาร ปรีเยสนา แท้ที่จริงแล้วคือ ศีลที่มากำกับทางกาย วาจา การกระทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ นั่นคือพระพุทธเจ้ากำลังกล่าวเรื่องปาฏิโมกข์สังวรศีล และ อาชีวนิรุทธินั่นเอง

ศรัทธาเป็นประธาน
เจตนา เป็นตัวสำคัญ
เจตสิก คือ โลภะ อโทสะ อโมหะ

กายสมาจาร
→

ผลักดัน
สัมมากัมมันตะ
สัมมาอาชีวะ

ศีลโดยอ้อม

ศีลแท้

วชิสมาจาร ปรีเยสนา ก็เป็นเช่นเดียวกันนี้

พระพุทธเจ้ามีพระมหากรุณากับหมู่มสัตว์เพื่อไม่ให้ตกไปในอบาย จึงประธานปาฏิโมกข์สังวรศีล เพื่อให้กำกับพฤติกรรมให้เรียบร้อยดีงาม

ทรงสอนและให้ปฏิบัติตามลำดับขั้นคือ กายสมาจาร → วชิสมาจาร →
ปาฏิโมกข์สังวร อาชีวนิรุทธินั่นเอง → อินทริยสังวรศีล

พุทธบริษัทควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะชื่อว่าปฏิบัติแล้วเพื่อความสำรวมในอินทรีย์สังวร

เมื่อบุคคลเห็นรูป ฟังจะรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานใด อกุศลธรรมเจริญขึ้น กุศลธรรมเสื่อม
รูปที่จะฟังรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานใด ไม่ควรเสพ

เมื่อบุคคลเห็นรูป ฟังจะรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานใด กุศลธรรมเจริญขึ้น อกุศลธรรมเสื่อม
รูปที่จะฟังรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานนั้น ฟังควรเสพ

ทวารหู ทวารลิ้น ทวารกาย ทวารใจ ก็เป็นเช่นเดียวกัน

อินทรีย์สังวร มีสติเป็นประธาน สติต้องแข็งแรงมาก จึงจะสามารถปิดบาปทางทวารทั้ง ๖
โดยจะต้องมีเจตนา ที่จะปิดบาปเป็นข้อสำคัญ

สมณพราหมณ์ทั้งหมด มีวาตะเป็นอย่างเดียวกัน มีศีลเป็นอย่างเดียวกัน มีฉันทะเป็นอย่าง
เดียวกัน มีความปรารถนาเป็นอย่างเดียวกันหรือหนอ

วาตะ คือ ทิฏฐิ์ เป็นอย่างเดียวกัน ศีลอย่างเดียวกัน ฉันทะอย่างเดียวกัน ปรารถนาอย่าง
เดียวกันก็**ห้ามได้**

โลกมีธาตุเป็นอันมาก มีธาตุที่ต่างกัน ธาตุในที่นั้นหมายความว่า**อธยาศัยแตกต่างกัน**

ท้าวสักกะถามถึงความต่างกัน ความสำเร็จ ความถึงที่สุดแห่งการประพฤติปฏิบัติ

เหตุผลที่สมณพราหมณ์แตกต่างกันเพราะมีทิฏฐิ์ ข้อปฏิบัติ และความปรารถนา ที่ต่างกัน
หลากหลาย

เมื่อหมู่มืดมัวมีตัณหา มานะ ทิฏฐิ์ ที่ฝังอยู่อย่างนี้แล้วได้ข้อมูลไม่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต
ปฏิบัติ ที่สุดคือพระนิพพานจึงไปไม่ถูก

จึงต้องศึกษาไปตามลำดับ ปฏิบัติไปตามลำดับ กระทำไปตามลำดับ จึงจะสามารถเข้า
ถึงพระนิพพานได้